

KIEPERT

rafya terimleri listesi ilave edilmiştir. R. Kiepert'in bu haritası ilim adamları ve seyahat meraklıları dışında askerî ihtiyaç da cevap vermiştir. I. Dünya Savaşı sırasında Anadolu'nun tamamına ait herhangi bir büyük ölçekli harita bulunmadığı için ilk ihtiyacı karşılamak üzere R. Kiepert'in haritasının paftaları tercüme edilip basılmış ve savaşta bunlardan yararlanılmıştır. Bu kıymetli haritanın bazı eksikleri ve hataları da vardır. Meselâ verilen râkimların sayısı az ve bir kısmı takribidir; arazi üzerinde yer yer boş bırakılmış beyaz sahalar, yerleri kesinlikle tayin edilememiş köyler ve akarsular üzerinde kesik çizgilerle tahminen çizilmiş çığır parçaları bulunmaktadır. Ege kıyılarında Bodrum'un güneyindeki Karaada ile onun doğusundaki Orak adası birbirine karıştırmış ve bu yanlışlık haritadan yararlanan A. Philippson'un 1:300.000 ölçekli (6 pafta) *Topographische Karte des westlichen Kleinasiens*'inde de (1910-1913) tekrarlanmıştır. Bunlara rağmen R. Kiepert'in haritası daha büyük ölçekli haritaların neşrine kadar uzun zaman başlıca kaynak olmuş, 1910-1911 yıllarında yeni bir baskısı daha yapılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

"Kiepert", *Der Neue Brockhaus*, Leipzig 1938, II, 630; Besim Darkot, *Kartoğrafa Dersleri*, İstanbul 1957, s. 148, 151, 152, 153; Necîb el-Akkî, *el-Müsteşrikûn*, Kahire 1980, II, 373; İbrahim Hakkı Akyol, "Son Yarım Asırda Türkiye'de Coğrafya", *Türk Coğrafya Dergisi*, sy. 2, Ankara 1943, s. 124; "Kiepert, Johann Samuel Heinrich", *TA*, XXII, 100; "Kiepert, Richard", a.e., XXII, 100.

DIA

el-KİFÂYE

(الكيفية)

Hatîb el-Bağdâdi'nin
(ö. 463/1071)

hadis usulüne dair eseri.

Γ

Γ

└

Tam adı *el-Kifâye fi (ma'rifeti usûli) 'ilmî'r-rivâye*dir. Râmhürmüzi'nin *el-Muhammadîş'î'l-fâsilî*'nı ve Hâkim en-Nisâbûrî'nin *Ma'rifetü 'ulâmi'l-hâdis*'inden sonra sahasında telif edilen orijinal eserlerden biri olup bu iki kitaba nisbetle daha sistematik ve daha kapsamlıdır. Müellif eserin mukaddimesinde, çağdaşı bazı muhaddislerin sadece âli isnadları elde etmek ve hadisleri toplamak için gayret gösterdiklerini, râvinin ve metnin durumunu incelediklerini belirtmiş, hadisleri anlamaya çalışmadıkları için onları eleştirmiştir, şâz, münker ve mevzû haberlerle uğraşmaktan kaçınmak gerektiğini

söylederek hadis ilminin önemi üzerinde durmuştur. Hemen hepsi senedli rivayeleri ihtiva eden 137 bab ve dokuz fasıl丹 oluşan eserde hadis usulünün kural ve prensipleri tesbit edilirken farklı görüşler gerekçeleriyle zikredilip tartışılmış, bazan konular soru-cevap şeklinde incelenmiştir. Sünnetin dindeki yeri, Kur'an'ın genel ifadelerini tahsisi, mücmelinin tefsiri ve hadisler arasında görülen teâruz ve tercih gibi daha ziyade fıkıh usulünde tartışılan konulara da yer verilmiştir.

Dinî meselelerde haber-i vâhidi kabul etmeyenlerin görüşlerinin eleştirildiği eserde ahkâmla ilgili meselelerde haber-i vâhidin gerektirdiğiyle amel edileceği, ancak inançla ilgili konularda kabul edilmeyeceği belirtilmiştir. Müsnef, mürsel, mu'dal, merfû, mevkûf, munkati', müdâles, sahâbî ve tâbîî terimleri açıklanmış, râviler hakkında kullanılan hüccet, sika, kezzâb vb. cerh ve ta'dîl kavramları ve aralarındaki farklar izah edilmiş; adalet ve zabt açısından râviler, cerh ve ta'dîl lafızları, cerh ve ta'dîlin şartları, rivayeti eda şartları, lafzen ve mânen rivayet, mâna ile rivayette gözetilmesi gereken esaslar, bid'at ehlinden rivayet, hadiste taktîf, hadis öğrenim ve öğretim metotları üzerinde durulmuştur. Şerî deliller arasında görülen teâruz, tercih ve tercihin şartları konusu da müstakîl bir bâbda incelenmiştir. *el-Kifâye*'yı Hâsim en-Nedîvî, Muhammed Tâhâ en-Nedîvî ve Ahmedullah en-Nedîvî (Haydarâbâd 1357/1938), Muhammed el-Hâfiż et-Ticâni (Kahire 1392/1972, 1976) ve Ahmed Ömer Hâsim (Beyrut 1405/1984, 1406/1986) yâyılmışlardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Hatîb el-Bağdâdi, *el-Kifâye* (nşr. Ahmed Ömer Hâsim), Beyrut 1406/1986; Brockelmann, *GAL*, I, 401; *Suppl.*, I, 562-564; Yusuf el-İş, *el-Hâfiż el-Bağdâdi*, Dîmasîk 1364/1945, s. 167-171; Mahmûd Tahhân, *el-Hâfiż el-İşâbî el-Bağdâdi ve eserîhü fi 'ulâmi'l-hâdis*, Beyrut 1401/1981, s. 414-427, 465-468.

KÂMİL ÇAKIN

el-KİFÂYE

(الكيفية)

Mâtürîdiyye âlimlerinden
Nûreddin es-Sâbûni'nin
(ö. 580/1184)

kelâma dair eseri.

Γ

Γ

└

Kâtib Çelebi kitaptan *el-Kifâye fi'l-hidâye* adıyla söz ederken (*Kesfü'z-zunûn*, II, 1499, 1500) Bağdatlı İsmâîl Paşa onu *el-Kifâye şerhü'l-hidâye fi'l-uşûl* ve *el-*

Kifâye fi'l-kelâm şeklinde kaydetmiştir (*Hedîyyetü'l-ârifîn*, I, 87; *İzâhu'l-meknûn*, II, 371).

Eser bir girişle "el-Kavî fi ..." başlığını taşıyan kırkı aşkın bâbdan oluşur. Muhâtevanın tamamını bir giriş ve beş bölüm halinde ele almak mümkündür. Girişte kelâm disiplininin İslâmî ilimler arasındaki yeri belirtilir, Hz. Peygamber'e atfedilen bir rivayete istinaden ilimlerin başı ve usûlü'd-dîn ilmi olarak nitelendirilir. Giriş'e dahil edilebilecek olan ilk bâbda bu ilim aleyhinde ileri sürülen görüşler zikredilip eleştiriler cevaplandırılır ve naslara kelâm ilmini teyt ettiği söylenir. Yine giriş içinde sayılabilen ikinci bâbda bilgi bahsi klasik tasnife uygun biçimde incelenir. Zarurî ve iktisâbî kısımlarına ayrılan bilginin kaynakları beş duyu, doğru haber ve akl yürütmeye (nazar) olarak ifade edilir.

Kitabın ilk bölümü ilâhiyyât konularına tahsis edilmiş olup on iki bâbdan oluşur. Burada âlemin yaratılmışlığı, Allah'ın varlığı ve birliği, yaratılmışlara benzemekten tenzih edilmesi, kelâm, tekvîn, rû'yettullah ve irade sıfatları üzerinde ayrıntılı biçimde durulur. Bu konulara ilişkin aklî ve nakîl deliller belirtildikten sonra başta Mu'tezile olmak üzere çeşitli mezheplerin görüşleri eleştirilir.

İkinci bölüm nübûvvet'e dairdir. Üç bâbdan oluşan bu bölümde genel anlamda nübûvvetin imkânı ve gerekliliği, nübûvveti karşı Brahman ve Sûmenî gruplarında ileri sürülen itirazların reddedilmesi, mücizelerin tanımı, çeşitleri ve delil oluşu, Hz. Muhammed'in nübûvvetine ilişkin deliller ve belli başlı mücizeleri, Kur'an'ın en büyük mücize oluşu, hîristiyan ve yahudîlerce peygamberliğine yapılan itirazların cevaplandırılması, peygamberlerin özelilikleri, veillerin kerametleri gibi konulara yer verilir. Bu bölümde de Mâtürîdiyye anlayışı savunulur ve muhalif görüşler tenkit edilir.

Hilâfetle ilgili olan üçüncü bölüm altı bâbdan meydana gelir. Burada hilâfetin Hz. Peygamber'in getirdiği ilkeleri koruyan bir kurum oluşu, halifede bulunması gereken şartlar, hilâfete dair Bâtinî ve Şîî iddialarının eleştirisi, Hz. Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Ali'nin hilâfetlerinin meşruiyeti, Cemîl ve Sîffîn vakâalarında Hz. Ali'nin haklılığı genellikle naslara dayanılarak işlenir.

Kader ve kazâ başlığı altında düşünülebilecek olan dördüncü bölüm on bir bâbdan oluşur. Hikmet ve sefîh kavramları